

Namnets betydelse vid bedömning av text och författare

- en attitydstudie

Josefin Moback

2005

C-uppsats i allmän språkvetenskap
Institutionen för lingvistik
Lunds universitet
Handledare: Gisela Håkansson

Innehållsförteckning

	<i>sida</i>
1. Inledning	4
1.1 Bakgrund och syfte	4
1.2 Frågeställning	4
1.3 Attitydstudier och <i>matched guise</i>	4
1.4 Stereotyper	5
1.5 Ljudsymbolik	5
1.6 Tidigare forskning	6
1.6.1 <i>Miller & McReynolds</i>	6
1.6.2 <i>Jan Einarsson</i>	6
1.6.3 <i>Amy Perfors</i>	7
1.7 Hypoteser och förväntade resultat	7
2. Förstudie	8
2.1 Inledning	8
2.2 Metod	8
2.3 Resultat	8
2.4 Utvalda namn	8
2.4.1 <i>Flicknamn</i>	8
2.4.2 <i>Pojknamn</i>	9
2.4.3 <i>Överblick</i>	10
3. Metod	11
3.1 Studiens genomförande	11
3.2 Material – text	11
3.3 Material – namn	11
3.4 Material – frågor	11
3.5 Testpersoner	12
3.6 Begränsningar hos metoden	12
3.6.1 <i>Testpersoner</i>	12
3.6.2 <i>Okända faktorer</i>	13
3.6.3 <i>Vald text</i>	13
4. Resultat	14
4.1 Resultat för varje namn, bedömt av alla svarande, samt indelat efter manliga resp. kvinnliga bedömare	14
4.2 Resultat för alla frågor, skillnader mellan kvinnliga och manliga svarande	21
4.3 Statistisk signifikans	22
5. Diskussion	
5.1 Skillnader mellan kvinnliga och manliga bedömare	23
5.1.1 <i>Lojalitet till sitt eget kön</i>	23
5.1.2 <i>Samtliga bedömare</i>	24
5.2 Etnicitet hos skribenten	24
5.3 Skribentens kön	25
5.4 Skribentens ålder	26
5.5 Enskilda namns påverkan på bedömningen	26
5.6 Sammanfattning av diskussionen	27
6. Möjlig fortsättning på studien	27

7. Sammanfattning av studien	27
8. Referenser	28
9. Bilagor	29
9.1 Resultat från förstudien om namn	29
9.2 Texten som bedömdes i studien	30
9.3 Tabeller	31

1. Inledning

Namnet är en viktig del av en persons identitet. Liksom andra språkliga tecken är (för)namn ur saussuriansk synvinkel i princip godtyckliga – det finns vissa fonologiska mönster hos namn, som att flicknamn i många indoeuropeiska språk slutar på a, men annars kan namn variera precis som andra ord. Namn är dock godtyckliga på ännu en nivå, och på ett ännu mer direkt sätt: av de namn som finns i en kultur eller ett språksamhälle kan föräldrar välja fritt vilket de vill ge sina barn, eller de kan gå ännu längre och skapa nya namn. Den enda restriktionen är att de flesta namn är könsspecifika. Samma valfrihet gäller ju också om man vill byta namn. Det finns inget hos en person som säger att denne "borde" ha ett visst namn.

Trots denna valfrihet är vissa namn mycket typiska för en viss åldersgrupp, eller är mer spridda i en viss socialgrupp eller över ett geografiskt område. Eftersom namn är en del av språket ger de ofta också ganska tydliga signaler om innehavarens språkliga och etniska ursprung. En orsak för invandrare, och barn till invandrare, i Sverige att byta namn till något som låter mer svenskt kan vara för att lättare smälta in i samhället.

1.1 Bakgrund och syfte

Att en person bedöms olika av andra människor beroende på kön, ålder, etniskt ursprung, utseende och en mängd andra faktorer är ingen nyhet. Syftet med denna uppsats är att undersöka huruvida vi även bedöms olika när det enda kända hos den bedömda personen är namnet. Ett namn signalerar ofta dessa olika egenskaper (även utseende, till viss mån), och kanske även andra via associationer hos bedömaren, men det enda som i de allra flesta fall helt säkert bekräftas av namnet, när inga andra uppgifter ges, är innehavarens kön. Den undersökning som har gjorts här är en attitydstudie, där testpersoner har fått läsa en text och bedöma både text och skribent, utan att ha fått några andra uppgifter om skribenten än namnet. De namn som har använts är typiska för kön, åldersgrupp och etnicitet. När det gäller namn som är typiska för yngre kvinnor har även en annan faktor tagits med: både namn som generellt anses som mycket "söta" samt inte alls "söta" har representerats i undersökningen.

1.2 Frågeställning

Hur påverkas läsaes attityder av egenskaper hos skribenten? Kan egenskaper som kön, ålder, etnicitet eller andra faktorer hos en skribent påverka hur en läsare bedömer dels en text, dels skribenten själv? I så fall, hur ter sig påverkan och hur stor blir den?

1.3 Attitydstudier och *matched guise*

Begreppet "attityd" är en något svårdefinierad term som används inom socialpsykologin. Inom sociolingvistik, och när det gäller attitydstudier som den som gjorts här, refererar termen attityd till en uppsättning inställningar en individ eller en grupp har till en viss företeelse. Inom sociolingvistik och språksociologin används attitydstudier för att få fram språkanvändarnas inställningar till sitt eget språk, till olika varianter och dialekter eller till olika språkanvändare. Det var William Labov som först påpekade att man, för att förstå skillnader i språkanvändning, måste undersöka inte bara själva språket utan även talarnas subjektiva uppfattningar om och reaktioner på språk och andra talare (Coupland & Jaworski 1997).

Detta kan dels göras direkt, genom att man frågar informanter om sitt eget språk eller sina åsikter om olika saker gällande språket, men det kan också göras indirekt, genom att samla material utan att informera testpersonerna vad det är man letar efter. Detta

ger intressantare, och troligen mer trovärdiga resultat, eftersom indirekta metoder kan visa på attityder som informanten inte ens vet att hon eller han har.

En givande metod är *matched guise*. Denna utvecklades ursprungligen av Wallace Lambert för att göra evalueringstest av tvåspråkiga talare (Wolfram & Fasold 1997). Exempel: en talare läser in samma text, en gång på sitt ena modersmål och en gång på sitt andra. En grupp testpersoner får sedan lyssna på båda inspelningarna. De får emellertid inte veta att det är samma talare båda gångerna, utan blir bara ombudade att bedöma vad de tror är två olika talare på några olika punkter som exempelvis kunnighet, trovärdighet eller mänsklighet. Man jämför sedan resultaten. Skillnaden kommer då att motsvara uppfattningen av (talare av) olika språk, eller dialekter, eftersom inga andra faktorer, såsom ålder eller röstkvalitet, spelar in. Man brukar också se till faktorer hos bedömarna som kan påverka, som om dessa talar samma språk eller dialekt som den som inspelning som bedöms.

Termen *matched guise* används framför allt när det gäller just talat språk, men eftersom principen är densamma i denna studie, där det är skriven text som använts, använder jag denna term även här.

1.4 Stereotyper

När man talar om attityder i ett sociologiskt sammanhang bör man även nämna stereotyper. Om en attityd är en viss *inställning till* en kategori, person, företeelse, språklig variant etc. är en stereotyp snarare en *uppfattning* och hänvisar till en kategori, inte enskilda individer. Stereotypen består av en uppsättning egenskaper som tillskrivs alla eller de flesta medlemmar av en viss kategori. Kategorin i detta fall kan vara socialklass, kön, en åldersgrupp, en yrkesgrupp osv. "Stereotyper kan", skriver Hewstone och Giles "beskrivas som det som ger sociala kategorier deras innehåll" (Hewstone & Giles 1997, s. 271, min övers.). De identifierar tre grundläggande aspekter hos skapandet av stereotyper:

1. Individer kategoriseras på basis av lättigenkännliga karakteristika som kön, etnicitet, språk eller dialekt.
2. En uppsättning egenskaper (känslomässiga, kunskaper, intressen) tillskrivs kategorin och anses skilja denna kategori från andra.
3. Egenskaperna attributeras till varje individ som tillhör gruppen.

1.5 Ljdsymbolik

Den enda skillnaden mellan de "olika" skribenterna som bedömts i denna undersökning är namnen. Förutom att namnen ger signaler om skribentens kön, ålder och etniska ursprung, måste man också ta hänsyn till att de individuella namnen kan ge upphov till olika associationer eller reaktioner hos läsaren. Dels är det troligt att man om man känner en person med ett visst namn får en viss inställning till namnet i fråga, men även bortsett från det kan namnets fonologi spela en viss roll.

Ljdsymbolik innebär att ett visst ljud eller ljudkombination har en viss återkommande innebörd på en annan nivå än ett morfems direkta betydelse. Det exempel som kanske är mest relevant här är när det gäller vokaler: bakre vokaler finns ofta i ord eller morfem som har med stor storlek eller låg frekvens att göra, medan främre vokaler är prominenta i ord som har med liten storlek eller hög frekvens att göra (Abelin 1999). Detta innebär ju inte att främre vokal *betyder* "liten", snarare att det finns en tendens till att associera främre vokaler till litenhet. Enligt Åsa Abelin (1999) är svenskans ö-vokal ofta den betonade vokalen i ljdsymboliska ord med pejorativ betydelse.

Ljudsymbolik kan, även om den inte är aktuell i namn (ingenting säger att *Ingvar* är en mindre person än *Olof*), sålunda eventuellt påverka hur vi uppfattar en person med ett visst namn, eftersom vi alltså har associationer till vokaler, och kanske på samma sätt till konsonanter.

1.6 Tidigare forskning

Som bakgrundsmaterial till denna uppsats har använts tre tidigare studier, alla någon variant av *matched guise* vilket innebär att olika personer får bedöma ett material som är identiskt förutom på en punkt, som exempelvis identiteten hos författaren (se avsnitt 1.3). Två av dessa studier har, liksom denna undersökning, försökt få fram skillnader mellan bedömningen av män och kvinnor, medan den tredje handlar om bedömningen av en persons attraktivitet beroende på hans eller hennes namn.

1.6.1 Miller & McReynolds test av förtroende för män och kvinnor

En undersökning av hur män och kvinnor bedöms olika gjordes i USA 1973 (Miller & McReynolds 1973, referat i *Könsroller och språk 3* 1979). Materialet som bedömdes var ett pressmeddelande, som handlade om utvidgningen av ett atomvapensystem. Den som sades stå för informationen var Dr Robert Stapleton respektive Dr Gretchen Stapleton. Testpersonerna som fick läsa texten var studenter, 69 manliga och 40 kvinnliga. De fick sedan bedöma uppgiftslämnaren, alltså Robert/Gretchen, på en skala efter egenskaperna "foolish - wise" och "trained - untrained". Resultatet bekräftade hypotesen att en manlig uppgiftslämnare anses mer kompetent än en kvinnlig. Faktiskt var det kvinnorna som visade störst förtroende för den manlige doktorn.

1.6.2 Einarssons studie av bedömningen av män och kvinnor

En studie i stil med den som har genomförts i detta arbete utfördes i slutet av sjuttioalet av Jan Einarsson (Einarsson 1979). 37 Svenskläroarstudenter i åldern 25-30 år fick läsa en text i form av ett pressmeddelande, som handlade just om svenskläroarutbildningen. Närmare bestämt var det ett referat av vad en viss byrådirektör Ingvar Lind vid högskoleverket hade sagt vid en konferens. Texten innehöll hans synpunkter på utbildningen i form av tre teser. Hälften av studenterna fick läsa texten i den utformningen, medan hälften fick läsa samma text, men där Ingvar var utbytt mot kvinnonamnet Ingvor, och *han* på något ställe bytts ut mot *hon*.

Studenterna skulle sedan bedöma byrådirektören på grundval av textens innehåll. De egenskaper som bedömdes var trovärdighet, nonchalans, mänsklighet och kompetens. Detta gjordes på en 6-gradig skala där högre siffra betydde högre grad av trovärdighet, nonchalans etc. Resultatet visade att Ingvar bedömdes som mer trovärdig och mer kompetent av både män och kvinnor. När det gäller mänsklighet bedömdes Ingvor i snitt som mer mänsklig, men här fanns hos både de manliga och kvinnliga testpersonerna en tendens till lojalitet (eller kanske snarare samhörighet) till sitt eget kön, dvs. Ingvar bedömdes som mer mänsklig av de manliga informanterna än av de kvinnliga, och tvärtom för Ingvor. När det gäller nonchalans ansågs Ingvar som mer nonchalant än Ingvor, men de kvinnliga bedömarna var något hårdare än de manliga mot Ingvar och något mildare mot Ingvor (Einarsson 1979, Einarsson 2004).

Miller & McReynolds tendens, att kvinnor visar ännu större förtroende än män för en man går inte att se i Einarssons studie. Detta ämne var dock inte lika "manligt" som vaperindustrin, utan mer könsneutralt.

1.6.3 Perfors studie över fonologins betydelse vid bedömning av namn

I augusti 2004 presenterade Amy Perfors vid Massachusetts Institute of Technology sin studie "What's in a Name – the effect of sound symbolism on perception of facial attractiveness" (Perfors 2004). Denna studie undersöker om och hur en persons attraktionskraft kan påverkas av vilken typ av namn han eller hon bär. Perfors publicerade 24 fotografier av män och kvinnor på webbsiten *hotornot.com* där bedömare får gradera varje bild på skalan 1-10. Varje bild tilldelades också ett (engelskt) namn, som då och då byttes ut för att se om bedömningen blev annorlunda. Namnen hade olika fonologiska mönster och genuskonnotationer, dvs. både typiska manliga, kvinnliga och könsneutrala namn användes. En engelskspråkig kontrollgrupp fick också bedöma själva namnen, dels vad de tyckte om namnet i sig självt, dels vad tyckte om det som ett mans- eller kvinnonamn.

Resultaten visade att det fonologiska mönstret hos ett namn spelar en viss roll i bedömningen av hur attraktiv en person uppfattas. Den fonologiska faktorn som Perfors fann spelade störst roll var vokalkvaliteten hos den betonade vokalen i ett namn, som ju också är det kraftfullaste fonemet, och närmare bestämt om vokalen var bakre eller främre. När det gällde män uppfattades de som mest attraktiva när deras bild parats ihop med ett namn med en främre vokal i den betonade stavelsen, medan för kvinnor gällde det motsatta. Kontrollgruppens bedömning av namnen visade också att namn med bakre vokal uppskattades mindre när de bedömdes som mansnamn, men när det gällde kvinnonamn spelade vokaltyp ingen roll. Även konsonanter spelade en mindre roll för attraktionskraften, men mycket mindre än vokaler. Man kunde se att namn med obstruenter gav något högre poäng till fotografierna av män, och sonoranter något högre för kvinnor. (Perfors 2004).

1.7 Hypoteser och förväntade resultat:

Det förväntade resultatet av undersökningen är att vilket namn en person bär inverkar på hur han eller hon bedöms av andra människor, även om namnet är den enda information som givits om personen. Detta beror på de konnotationer namnet framkallar hos mottagaren. Detta kan dels vara sådana saker som att namnet är typiskt för en viss åldersgrupp, en viss social klass, kön (för de flesta namn), en viss etnisk grupp etc. Men det kan även bero på mindre påtagliga faktorer som mottagarens relation till andra med samma namn, eller en sådan sak som hur "sött" ett namn i allmänhet uppfattas.

Huvudsakligen förväntas resultatet bli att en skillnad går att se mellan de olika namnen, och möjligen också ett mönster i bedömningen. Ett sådant kan vara att personer med namn typiska för personer i 40-50-årsåldern bedöms mer seriösa och kunniga inom sitt område än personer som har namn typiska för 20-åringar.

Förutom skillnader mellan hur de olika namnen bedöms, förväntas också olika resultat från manliga respektive kvinnliga bedömare. Enligt tidigare studier, exempelvis den som gjordes av Einarsson (Einarsson 1979), finns det en tendens till mer förtroende för män än kvinnor när det gäller sakkunnighet, samt till en viss lojalitet till det egna könet. Detta innebär att även om både män och kvinnor värderar en viss god egenskap högre hos en man, kan det visa sig att de manliga bedömarna jämfört med de kvinnliga givit ytterligare högre betyg åt mannen.

Nollhypotes: ingen skillnad går att se mellan bedömningen av en person när det enda som varierar hos personen är namnet.

2. Förstudie om attityder till namn

2.1 Inledning

När de namn skulle väljas som skulle användas i undersökningen ville jag, förutom sådana som ger en vink om innehavarens ålder, kön, etniska ursprung e. dyl., även få med ett par namn som inte associerar till några sådana skillnader mellan dess innehavare, men kanske ändå kan ge olika resultat. Jag valde då att använda faktorn "gulligt" eller "sött", i brist på bättre terminologi. Det verkade troligt att en person med ett "sötare" namn skulle bli bemött annorlunda än en med ett "hårdare" eller mindre "sött" namn. För att kunna använda denna aspekt i själva undersökningen gjordes först en förstudie, för att visa att den faktiskt finns namn som allmänt anses "sötare" än andra.

2.2 Metod

Det första som gjordes för förstudien var att samla in förslag på namn, helst typiska för en yngre kvinna, som ansågs "söta" respektive mindre "söta" (eller helst inte alls "söta"), för att få en föräning om vad som ansågs som "sött" bland (flick)namn. Till exempel verkade korta namn och förkortningar vara "sötare" än långa. Rent fonetiskt tycktes också namn med nasaler, likvidor och i allmänhet sonoranter ("mjuka" ljud) anses som sötare än sådana med många obstruenter, i synnerhet tonlösa. Bland namnförslagen valdes några namn ut, och ytterligare några tillades. Förstudien utfördes därefter på trettio personer, varav de flesta universitetsstudenter och i ungefär samma ålder som testpersonerna i den huvudsakliga studien. Dessa fick gradera de utvalda namnen i två skalor, sött/mindre sött samt vackert/fult, på en skala mellan 1 och 10 (ju högre desto sötare eller vackrare). Anledningen till att även namnets "vackerhetsgrad" skulle bedömas var huvudsakligen för att klargöra vad som menades med "sött", så att det inte skulle bedömas som samma sak.

2.3 Resultat

Svaren från förstudien bekräftade ganska väl vad som setts redan på förslagen till "söta" namn, att mjuka och korta namn i allmänhet anses "sötare". Högst siffror fick *My* med 6,7 i genomsnittligt betyg, följt av *Tilda* och *Emelie*. Längst ned kom *Martina* (3,17) efter *Therese* och *Rebecka*. Även *Fredrika* fick låga poäng – bland förslagen till "osöta" namn fanns en hel del namn som bygger på vanligare pojknamn. Kanske är det så att associationerna till pojknamnet sänker ett flicknamns "söthetsfaktor". Visserligen fick inget namn extremt höga eller låga siffror, men jag anser inte att det är att vänta, eftersom attityder till namn är väldigt subjektivt och beror mycket på sådana faktorer som huruvida man känner någon som heter namnet i fråga, och hur man känner för den personen. Trots att betygen i snitt bara rör sig mellan ca 3 och 7 kan man ändå se att de namn med typiska egenskaper för att anses som "sött" hamnar högt och tvärtom. Eftersom några av dem som bedömde namnen var mer än tio år äldre än de gymnasieelever som skulle delta i den egentliga undersökningen, kollades också om dessa svarat annorlunda än de yngre, men det tycktes inte vara någon skillnad på hur "söta" namn ansågs beroende på ålder hos bedömaren. Inte heller sågs någon skillnad mellan kvinnliga och manliga bedömare, förutom att de senare i allmänhet gav något högre betyg.

2.4 Utvalda namn

2.4.1 Flicknamn

Följande namn valdes ut för att användas i studien: *Birgitta*, *Martina*, *Emelie*, *My* och *Yasmine*. Dessa signalerar tillhörighet i ålder och (i det sista fallet) etnicitet, och enligt förstudien har dessa namn hög eller låg "söthetsfaktor". Att namnen signalerar ålder

bekräftas av uppgifter om namnens popularitet genom åren. Dessa uppgifter har hämtats från webbsiten Svenska namn (www.svenskanamn.se). För att få tydligast möjliga resultat valdes i första hand sådana namn som haft en popularitetstopp och alltså är vanligast för kvinnor av en viss ålder.

Vid studiens genomförande hade Perfors resultat om fonologins betydelse för ett namns attraktionskraft (Perfors 2004) inte ännu publicerats. Därför har jag inte tagit hänsyn till kontrasten främre/bakre vokal i betonad stavelse. Som det föll sig blev alla de namn jag valde att använda sådana med främre vokal i den betonade stavelsen, förutom i *Börje* där vokalen är central.

De namn som valdes ut är:

Birgitta Namnet Birgitta var mycket vanligt bland nyfödda från mitten av 30-talet i ca trettio år framåt. Det är fortfarande ganska vanligt, men då främst som andranamn vilket innebär att de allra flesta som heter Birgitta är mellan ungefär 40 och 70 år. Vad gäller "söthetsfaktorn" är detta mindre intressant, då denna skillnad bara skulle kollas mellan namn som är vanliga bland unga kvinnor, men namnet fick ändå vara med i bedömningen och fick lägre poäng än alla de "ungdomliga" namnen (1,64).

Emelie Av namn som varit impopulära och sedan plötsligt ökat var Emelie ett av de allra mest märkbara under 80-talet, vilket innebär att det nästan bara är unga kvinnor som heter Emelie just nu. I förstudien bedömdes namnet i genomsnitt som 6,17 på söthetsskalan (något lägre av kvinnor och något högre av män).

My Enligt svenskanamn.se finns det i Sverige över 3600 kvinnor vid namn My, varav bara något hundratal är över 30 år, vilket placerar My i samma klass som Emelie, även om dess bärare är något äldre. När det gäller hur "sött" detta namn anses fick det högst betyg i undersökningen, 6,69. Även detta namn bedömdes som något sötare av de manliga bedömarna än de kvinnliga. My har alla de drag som tycks utmärka ett "sött" namn: det är kort, vokalen är främre, vilket ger en ljus klang, och den enda konsonanten är en sonorant.

Martina Martina hör också till de namn som länge varit i princip oanvända, men återfick en viss popularitet på 80-talet, om än inte alls lika mycket som exempelvis Emelie. Liksom med Emelie och My finns det knappast några kvinnor över trettio år som heter Martina. Skillnaden mellan dessa namn är emellertid att medan Emelie och My klassas som mycket "söta", hamnade Martina allra längst ned på skalan i undersökningen (med undantag av Birgitta som dock inte räknas till samma åldersklass). Namnet har också alla de typiska dragen för ett "osött" namn: det är långt, det innehåller en tonlös obstruent, och framför allt bygger det på det vanligare pojknamnet Martin.

Yasmine Detta namn valdes ut för att associera till en utländsk kvinna. Det kan också vara intressant att notera att det troligen även associerar till yngre ålder. Även detta namn bedömdes i förstudien och fick hög poäng, 5,71. För att stärka associationerna till en utländsk kvinna fick Yasmine även ett utländskt efternamn (Ahmed) medan alla de andra fick samma svenska efternamn, Johansson.

2.4.2 Pojknamn

För att kontrastera mot de olika flicknamnen var det från början tänkt att ett pojknamn också skulle ingå i studien. Önskvärt hade varit att ha ett pojknamn som motsvarade varje kategori av flicknamn, men det fanns inte utrymme i studien att använda så många namn, pga. att antalet testpersoner var begränsat. Tanken var då att använda ett namn

som motsvarade Birgitta, alltså typiskt för en medelålders man, för att se om bedömningen av dessa två namn blev någorlunda lika i jämförelse med de yngre, eller om detta namn skulle kontrastera mot samtliga flicknamn. Namnet som valdes ut var *Börje*. Emellertid visade det sig när studien skulle genomföras att det fanns utrymme för bedömning av ännu ett namn, och då valdes namnet *Matthias*, som fick representera "yngre man".

Börje Namnet Börje var mycket populärt som tilltalsnamn på 40-talet, vilket placerar Börje i samma ålderskategori som Birgitta. Till skillnad från Birgitta är dock Börje inte alls populärt längre ens som andranamn.

Matthias Matthias var mycket vanligt under 70- och 80-talen, men knappast alls innan dess, och populariteten har nu sjunkit igen, vilket innebär att de flesta med detta namn är mellan ungefär 20 och 30 år. Att namnet är om inte bland de populäraste men ändå vanligt även bland ännu yngre gör ingenting för undersökningen eftersom den text som testpersonerna fått läsa rimligtvis måste vara skriven av en vuxen.

2.4.3 Överblick

Tabell 2.1: Utvalda namn

	svensk/ nordisk	äldre	yngre	man	kvinn	"sött"	vokaltyp
Yasmine	nej		x?		x	Ja	främre
Birgitta	ja	x			x	nej	främre
Börje	ja	x		x		-	bakre
Martina	ja		x		x	nej	främre
Emelie	ja		x		x	ja	främre
My	ja		x		x	ja	främre
Matthias	ja		x	x		-	främre

3. Metod och material

3.1 Studiens genomförande

Studien gjordes i form av *matched guise* (se avsnitt 1.3). Testpersoner i olika grupper fick läsa en text, som var identisk på alla punkter förutom författarnamnet. De fick därefter besvara några frågor, dels om texten, dels evalueringsfrågor om författaren.

Texterna med de olika namnen delades ut slumpmässigt bland testpersonerna, som alla fick följande instruktioner: de skulle läsa texten, svara på de medföljande frågorna och ange kön och ålder. Meningen med detta uppgavs vara att bedöma texten (inte, som det egentligen var, att bedöma texten utefter dess författare). Det klargjordes också att textförfattaren inte var samma person som genomförde undersökningen.

3.2 Material - text

Texten som testpersonerna fick läsa och bedöma var i form av en argumenterande text skriven i första person (se bilaga). Textens tema var friskolor, närmare bestämt författarens synpunkter på ett lagförslag gällande friskolor. Att just denna text valdes berodde på att testpersonerna själva gick på en friskola: det är lättare att ta till sig en text som i någon mån angår en själv, vilket också torde ge lite större engagemang och möjligen mer genomtänkta svar på frågorna. Texten var autentisk, men hade dock för förståelsens skull förkortats kraftigt och förenklats en aning. Då redigeringen av texten också ledde till att en del av sammanhanget försvunnit blev texten visserligen något sämre rent kvalitetsmässigt, men detta är inte ett problem utan snarare en fördel, då det ger mer utrymme för kritik och kanske lite större variation i testpersonernas bedömning.

3.3 Material - namn

Den enda variabeln i texten var som nämnts ovan författarnamnet, se avsnitt 2.4. Följande namn användes:

<i>namn</i>	<i>ålder</i>	<i>kön</i>	<i>etnicitet</i>	<i>"söthet" (på namnet)</i>
Birgitta	medelålders	kvinna	svensk	inte sött*
Martina	yngre	kvinna	svensk	inte sött
My	yngre	kvinna	svensk	sött
Emelie	yngre	kvinna	svensk	sött
Yasmine	yngre?	kvinna	ej svensk?	sött
Börje	medelålders	man	svensk	-
Matthias	yngre	man	svensk	-

*trots att inga andra namn som representerar åldersgruppen fick vara med i förstudien, och motsvarande sött namn alltså saknas, fick testpersonerna i förstudien gradera detta namn på söthetsskalan.

Det är givetvis inte säkert att dessa namn signalerar alla de ovanstående egenskaperna för alla mottagare, men just eftersom de är typiska för de grupper de har indelats i är det troligt att de *i stort sett* gör det. Vad gäller den sista egenskapen, dvs. hur sött namnet uppfattas, är det givetvis ännu mer personligt betingat, och "sötheten" gäller ju här inte heller en egenskap hos personen, förutom i den mån ett "sött" namn kanske ger annorlunda associationer till dess innehavare än ett som inte anses "sött".

3.4 Material – frågor

De frågor som följde med texten var av två olika slag: sådana som bedömde kvaliteten på texten, och sådana där testpersonen ombads uppskatta egenskaper hos författaren, så gott som låter sig göras utifrån en enda text. De första fyra frågorna hade 4-5

svarsalternativ av typen "mycket god", "ganska dålig" etc., de tre sista ombads testpersonerna gradera på en skala av ett till tio. Följande frågor användes:

1. Anser du att texten är välskriven, dvs. använder författaren god svenska?
2. Textens ton: tycker du att texten är mer saklig/torr eller känslösam/engagerad?
3. Hur bra tycker du att författarens argumentation är?
4. Hur pass tydlig tycker du att författarens argumentation är?
5. På en skala av ett till tio, hur engagerad tycker du att författaren verkar vara?
6. På en skala av ett till tio, hur pass insatt i ämnet verkar författaren vara?
7. Av texten att döma, verkar författaren vara tillmötesgående/trevlig?

3.5 Testpersoner

I undersökningen deltog sammanlagt 225 personer. Alla dessa kom från samma samhällsvetenskapligt inriktade gymnasieskola i stockholmsområdet och får således betraktas som en ganska homogen grupp, åtminstone geografiskt och åldersmässigt. I de klasser som deltog var undersökningen obligatorisk för alla elever. Testpersonernas ålder varierar mellan 15 och 19 år (en person var 15 år). Fler kvinnliga än manliga elever deltog i undersökningen, vilket beror på en kvinnlig övervikt av elever. Totalt deltog 225 elever. Några av dessa angav inte kön, så dessa har räknats bort i de tabeller där resultat från kvinnliga svarande jämförs med manliga. Eftersom texterna med de olika namnen delades ut slumpmässigt bland textpersonerna och det totalt var färre killar, blev det i vissa fall, i synnerhet i bedömningen av Birgitta, mycket få manliga svarande. Det är bra att ha detta i minnet när man tittar på de tabeller som jämför manliga och kvinnliga bedömningar av ett visst namn.

Tabell 3.1 Totalt antal svarande för varje namn

	f	m	tot f/m	tot
Yasmine	17	11	28	30
Birgitta	23	2	25	27
Börje	16	6	22	24
Martina	28	12	40	41
Emelie	28	8	36	41
My	17	9	26	29
Matthias	23	7	30	33
totalt	152	55	207	225

Tabell 3.1 visar hur många som bedömde varje namn. F står för kvinnliga svarande, m för manliga. Den sista kolumnen inkluderar även de svarande som glömt eller undvikit att ange kön.

I några fall har testpersonen missat att besvara de sista tre frågorna i enkäten, eftersom de befann sig på papperets baksida, trots att instruktionerna angav att så var fallet. Därför är siffrorna något lägre för dessa frågor.

3.6 Begränsningar hos metoden

3.6.1 Testpersoner

Det första som hade kunnat vara bättre när det gäller testpersonerna var andelen kvinnliga och manliga elever. Eftersom de manliga var betydligt färre är det svårare att se ett tydligt resultat av hur dessa svarat jämfört med de kvinnliga. Eftersom texterna med de olika författarnamnen delades ut slumpmässigt blev det också en ojämn fördelning av de manliga testpersonerna.

En faktor som kan ha påverkat resultaten är testgruppens homogenitet. Deltagarna i studien alla var i ungefär samma ålder, hade troligen ungefär samma sociala och geografiska bakgrund och gick dessutom samma gymnasieprogram. Detta innebär dels en fördel, i och med att man inte riskerar i lika hög grad att oväntade faktorer stör resultatet, men det innebär också att det resultat som fås speglar attityder hos just denna grupp. Om det hade funnits utrymme i studien hade man kunnat använda flera grupper, i synnerhet åldersmässiga och kanske geografiska och sociala.

3.6.2 Okända faktorer

De faktorer som studien tar hänsyn till, är framför allt kön hos testpersoner och författare, samt ålder och etnicitet hos författaren. Till viss del även det enskilda namnet hos författaren, om det anses "sött" eller inte. Hur dessa faktorer påverkar och samverkar kan vara svårt att se, och det kan finnas ytterligare som inte framgår. Personliga associationer till särskilda namn kan vara en sådan faktor som i princip är omöjlig att räkna med. Vad gäller etnicitet har detta räknats som en möjligen utslagsgivande faktor hos författaren, men inte hos testpersonerna. Det är givetvis en möjlighet att det finns en samverkan mellan etnicitet hos författare och läsare, kanske i synnerhet om man ställer svensk/nordisk mot icke-svensk bakgrund. Det kan dock vara känsligt att be testpersoner uppge sin etniska bakgrund, och det skulle också kunna störa resultatet om testpersonerna gissade att detta var en del av undersökningen.

En möjligen påverkande faktor kan vara social bakgrund. Detta är ganska långsökt just i denna studie, men kan vara värt att påpeka eftersom detta är en sociolingvistisk studie. Vissa namn kan ha en större eller mindre utbredning inom en viss socialgrupp, vilket teoretiskt skulle kunna påverka bedömarens om han eller hon känner större eller mindre anknytning till namnet i fråga. Det är dock inte troligt att detta är något som påverkat denna studie. Ett erkänt problem inom sociolingvistikens är också svårigheten att definiera socialgrupper (Meshtrie m fl 2000). Att avgöra testpersonernas sociala bakgrund skulle vara ännu svårare än att avgöra deras etniska bakgrund.

3.6.3 Vald text

Den text som valdes ut att bedömas av testpersonerna var alltså en autentisk text, om än bearbetad för att bli kortare och mer lättbegriplig. Dock innehöll texten i princip inga fel, och språk och stilistik var också bra, vilket kanske gör det svårare att få fram skillnader i bedömningen än om man hade använt en text som gav utrymme för mer kritik.

4. Resultat

Resultatet av studien presenteras nedan i form av tabeller och motsvarande diagram. Detta visas fråga för fråga, med resultat för varje namn indelat i kvinnliga, manliga och samtliga bedömare i avsnitt 4.1, och sedan för samtliga namn men skillnaden mellan kvinnliga och manliga bedömare under 4.2. Se bilaga för diagram som endast visar skillnaden mellan bedömningen av de olika namnen. I avsnitt 4.3 presenteras också i korthet den analys av statistisk signifikans som gjordes av resultaten.

För överskådlighetens skull har jag valt att visa resultaten med både tabeller och diagram för varje fråga.

4.1 Resultat för varje namn, bedömt av alla svarande, samt indelat efter manliga respektive kvinnliga bedömare.

Den första frågan berör författarens språkanvändning. Totalt besvarade 207 personer frågan. Av dessa var 55 manliga och 152 kvinnliga. För att se hur många som bedömde varje namn, se tabell 3.1, s. 12.

fråga 1: Anser du att texten är välskriven, dvs. använder författaren god svenska?

Tabell 4.1: Bedömning av skribentens användning av svenska

	Yasmine	Birgitta	Börje	Martina	Emelie	My	Matthias
alla	4,40	4,30	4,33	4,39	3,95	4,10	4,15
kvinnliga	4,59	4,26	4,38	4,50	4,18	4,24	4,17
manliga	4,00	4,00	4,00	4,17	3,13	3,89	4,29

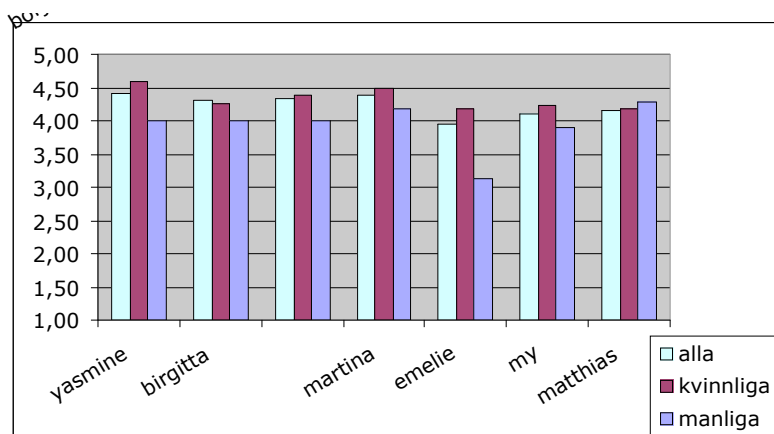

Diagram 4.1: Bedömning av skribentens användning av svenska

Diagram 4.1. visar hur författarens språk bedöms av testpersonerna, dels generellt, dels indelat i manliga och kvinnliga svarande. Ju högre poäng, desto bättre anses författarens språk vara. Man kan se att det utländska namnet, Yasmine, får högst betyg även om marginalen är minimal mellan Yasmine och Martina.

Fråga 2 berör textens stil. Informanterna ombads bedöma hur saklig eller känslösam texten var. Frågan besvarades av 207 personer varav 55 män och 152 kvinnor.

fråga 2: Textens ton: tycker du att texten är mer saklig/torr eller mer känslösam/engagerad?

Tabell 4.2: Bedömning av textens saklighet

	Yasmine	Birgitta	Börje	Martina	Emelie	My	Matthias
alla	3,13	2,85	3,33	2,85	2,90	3,10	3,21
kvinnliga	2,88	2,87	3,63	2,71	2,96	3,18	3,13
manliga	3,27	2,00	2,67	3,08	2,75	3,00	3,29

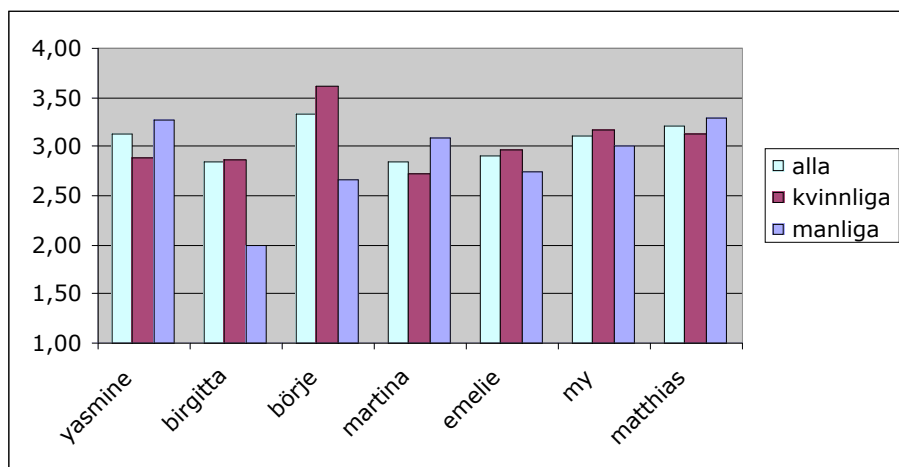

Diagram 4.2: Bedömning av textens saklighet

Diagram 4.2 visar hur de svarande bedömer texten utifrån en skala mellan saklig/torr och känslösam/engagerad. Högre siffror betyder mer saklig/torr. De båda manliga författarna bedömdes här som mer sakliga än de kvinnliga, om man tittar på samtliga svarande.

Siffrorna varierar lite mer mellan kvinnliga och manliga bedömare, men detta kan som nämnt ovan i kapitlet metod vara ett resultat av att det är mycket få manliga bedömare för vissa namn.

Fråga 3 handlar om kvaliteten på författarens argumentation. Frågan besvarades av 207 personer varav 55 män och 152 kvinnor.

fråga 3: Hur bra tycker du att författarens argumentation är?

Tabell 4:3 Bedömning av författarens argumentation

	Yasmine	Birgitta	Börje	Martina	Emelie	My	Matthias
alla	3,93	3,93	3,79	3,83	3,68	3,90	3,79
kvinnliga	4,00	4,00	3,75	3,79	3,61	3,82	3,78
manliga	3,91	3,50	3,83	4,00	3,63	4,00	3,86

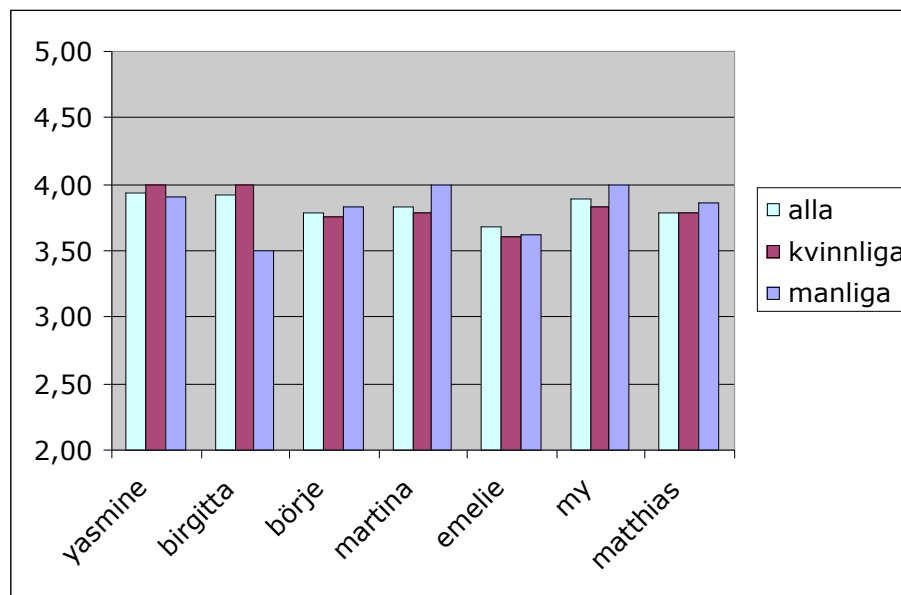

Diagram 4.3: Bedömning av författarens argumentation

Diagram 4.3 visar testpersonernas bedömning av kvaliteten på författarens argumentation. Ju högre poäng desto bättre bedömdes argumentationen. Skalan hade fem olika alternativ från "Mycket bra" till "Mycket dålig". Några tydliga resultat är svåra att se, dock har Yasmine fått högst betyg om man ser till samtliga bedömare, och Emelie lägst. Manliga bedömare har bedömt Martina och My högst, medan kvinnliga givit Yasmine och Birgitta högst betyg.

(Observera att detta diagram börjar på 2,00 jämfört med diagram 4.1 - 4.2 som börjar på 1,00.)

De fjärde frågan handlar också om argumentationen, men bedömer tydligheten. 207 personer besvarade frågan varav 55 män och 152 kvinnor.

fråga 4: Hur pass tydlig tycker du att författarens argumentation är?

Tabell 4.4: Bedömning av argumentationens tydlighet

	Yasmine	Birgitta	Börje	Martina	Emelie	My	Matthias
alla	3,37	3,07	3,21	3,05	3,00	3,28	3,21
kvinnliga	3,41	3,00	3,00	3,04	2,93	3,35	3,22
manliga	3,45	3,50	3,50	3,08	3,00	3,11	3,29

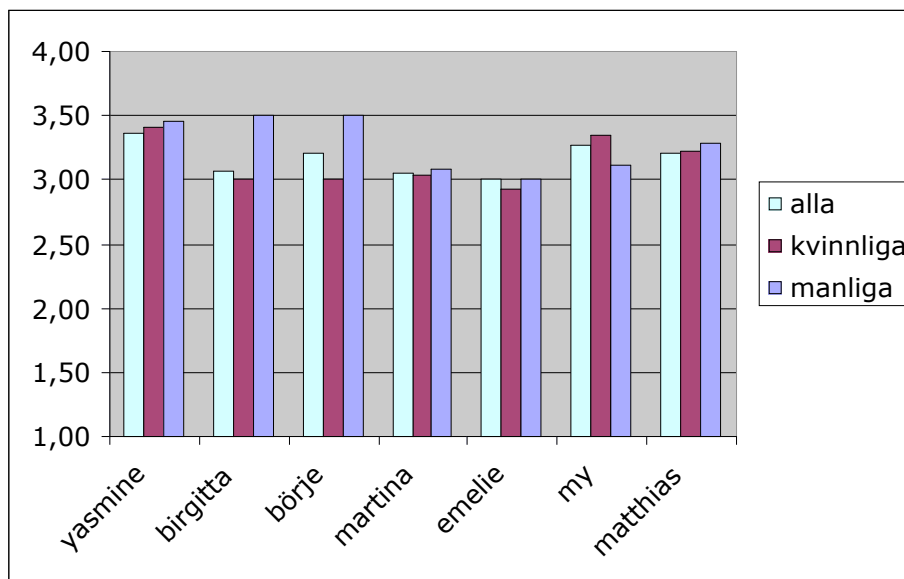

Diagram 4.4: Bedömning av argumentationens tydlighet

Tabell 4.4 visar bedömningen av argumentationens *tydlighet*. Här fanns bara fyra svarsalternativ, mycket tydlig, ganska tydlig, ganska otydlig och mycket otydlig. Ju högre poäng desto större tydlighet tillskrivs författaren. Även här bedöms Yasmine högst, dvs. som tydligast, av samtliga bedömare medan det annars inte varierar så mycket. De manliga testpersonerna har givit de namn som signalerar högre ålder än de övriga, dvs. Birgitta och Börje, högre betyg än vad de kvinnliga gjort.

Fråga 5 berör författarens engagemang. Denna fråga besvarades av 197 informanter av vilka 52 var manliga och 145 kvinnliga.

fråga 5: På en skala av ett till tio, hur engagerad tycker du att författaren verkar vara?

Tabell 4.5: Bedömning av författarens engagemang

	Yasmine	Birgitta	Börje	Martina	Emelie	My	Matthias
alla	8,38	8,15	7,41	7,59	8,05	7,81	8,17
kvinnliga	8,71	8,18	7,21	7,65	8,29	7,94	8,05
manliga	7,90	7,50	7,83	7,50	7,50	7,75	8,57

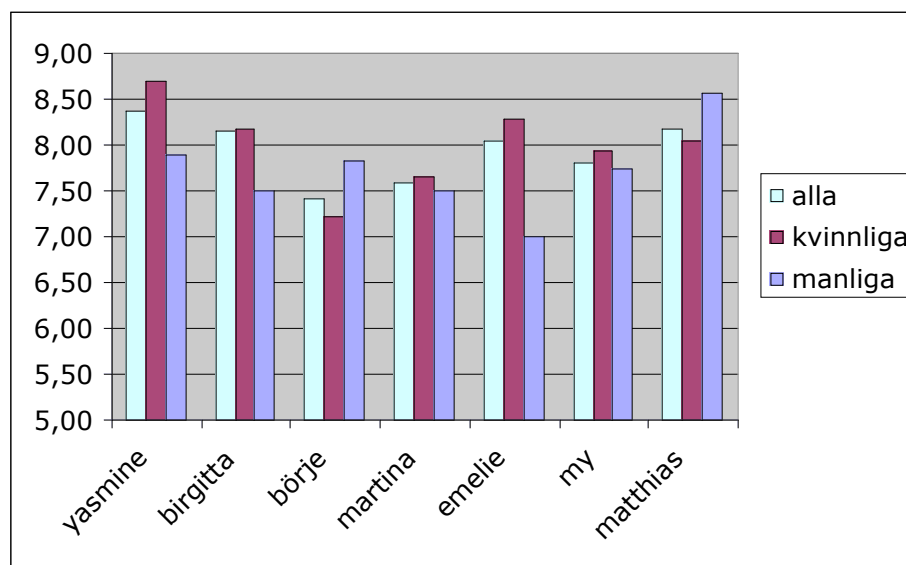

Diagram 4.5: Bedömning av författarens engagemang

Diagram 4.5 visar hur högt testpersonerna har bedömt skribentens engagemang i ämnet på en skala mellan ett och tio. Yasmine bedöms som mest engagerad. Lägst poäng får Börje. Genom alla namnen syns att de kvinnliga namnen fått högst betyg av kvinnor, och manliga namn högst betyg av män.

Fråga 6 handlar om författarens insatthet i ämnet som behandlas i texten. Frågan besvarades av 197 personer varav 52 män och 145 kvinnor.

fråga 6: På en skala av ett till tio, hur insatt i ämnet verkar författaren vara?

Tabell 4.6: Bedömning av författarens insatthet

	Yasmine	Birgitta	Börje	Martina	Emelie	My	Matthias
alla	8,07	8,04	8,18	8,00	7,54	7,89	7,87
kvinnliga	8,53	8,00	8,07	8,04	7,71	8,13	7,73
manliga	7,30	8,00	8,33	7,90	6,38	8,13	8,29

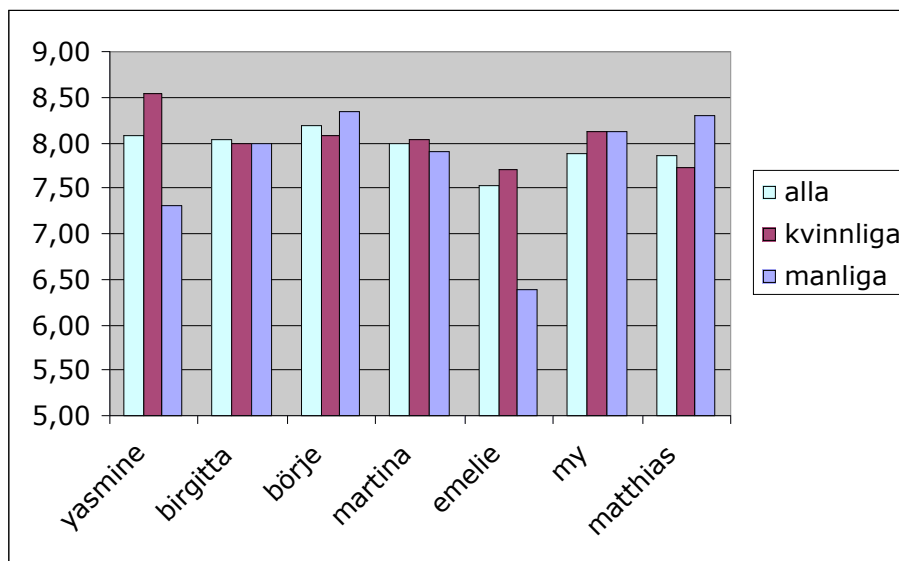

Diagram 4.6: Bedömning av författarens insatthet

Diagram 4.6 visar hur pass insatt i ämnet författaren verkar vara, enligt testpersonerna. Här kan man se att de namn som är typiska för yngre personer i regel fått lägre betyg av de svarande än de som är typiska för äldre. Yasmine, som kan tänkas vara mindre ålderstypiskt eftersom det är ovanligt som svenskt namn, har också fått högt betyg. Det rör sig dock om små skillnader.

Fråga 7 berör författarens personlighet. Informanterna ombads bedöma hur trevlig eller tillmötesgående de uppskattade att författaren verkade vara.

fråga 7: Av texten att döma, verkar författaren vara tillmötesgående/trevlig?
(Skala ett - tio, ju högre desto trevligare)

Tabell 4.7 Bedömning av författarens trevlighet

	Yasmine	Birgitta	Börje	Martina	Emelie	My	Matthias
alla	6,59	6,73	7,27	6,73	6,51	6,70	7,07
kvinnliga	6,59	6,86	6,71	6,38	6,79	7,00	6,86
manliga	6,90	4,50	8,00	7,50	5,38	6,75	7,43

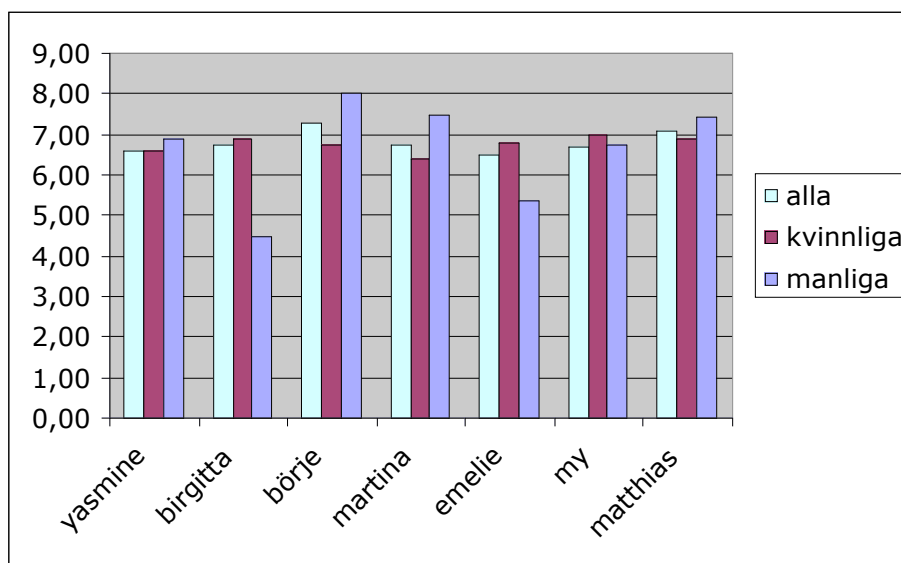

Diagram 4.7: Bedömning av författarens trevlighet

Diagram 4.7 visar hur tillmötesgående eller trevlig författarens tycks vara enligt testpersonerna. Här bedöms de båda manliga namnen som trevligare än alla de kvinnliga, i synnerhet av de manliga svarande.

4.2 Resultat för alla frågor, skillnader mellan kvinnliga och manliga svarande

Nedan redovisas skillnaderna mellan hur män och kvinnor svarat, oberoende av vilken författare de bedömt. Resultatet visas även här med både tabeller och diagram och har delats upp i två delar. Tabell 4.8 visar resultaten för de första fyra frågorna och tabell 4.9 visar resultaten för de tre sista.

Fråga 1-4 besvarades av 207 personer varav 152 kvinnor och 55 män.
Fråga 5-7 besvarades av 197 personer varav 145 kvinnor och 52 män.

Tabell 4.8: Skillnader mellan kvinnliga och manliga bedömare (1)

	kvinnliga	manliga
svenska	4,32	3,93
saklig/torr	3,01	3,00
bra argum	3,81	3,87
tydl argum	3,11	3,24

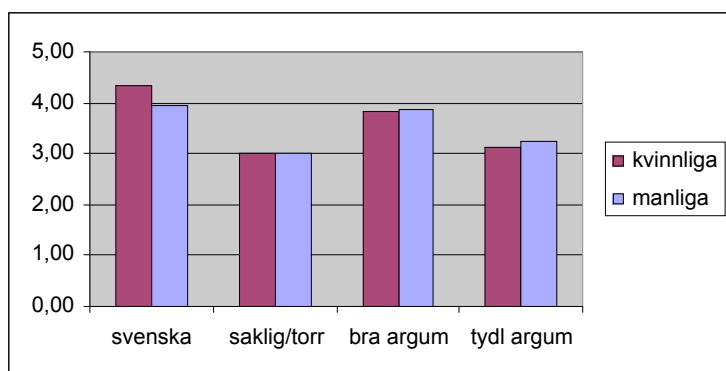

Diagram 4.8 Skillnader mellan kvinnliga och manliga bedömare (1)

Diagram 4.8 visar skillnaden mellan kvinnliga och manliga svarande på frågorna 1-4. Här inkluderas samtliga bedömare, alltså oberoende av vilken författare de har bedömt. Ingen större skillnad går att utläsa förutom att kvinnor givit något högre betyg där skribentens språk bedöms.

Tabell 4.9: Skillnader mellan kvinnliga och manliga bedömare (2)

	kvinnliga	manliga
engagerad	8,03	7,73
insatt	7,99	7,68
trevlig	6,73	6,86

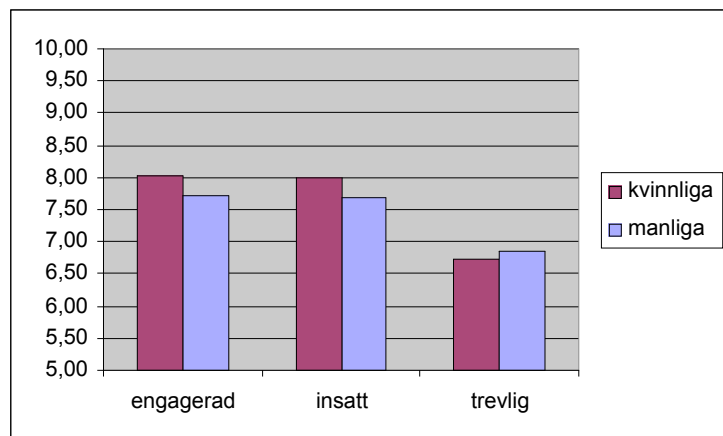

Diagram 4.9: Skillnader mellan kvinnliga och manliga bedömare (2)

Tabell 4.9 visar samma sak som 4.8, fast för de tre sista frågorna i enkäten. Kvinnliga testpersoner har i allmänhet bedömt något högre i frågorna som handlar om skribentens engagemang och insatthet, medan förhållandet är det omvända när det är skribentens personliga egenskaper, dvs. hur trevlig han/hon verkar, som ska bedömas.

4.3 Statistisk signifikans

Då skillnaderna mellan de olika namnen var ganska små, och det var flera faktorer som kunde påverka resultatet, gjordes en analys över statistisk signifikans av resultatet. De faktorer som räknades med var testpersonernas kön, samt egenskaperna ålder, kön och etnicitet hos de namn som bedömdes. Vad gäller ålder räknades *Birgitta* och *Börje* som äldre och de övriga som yngre.

I stort sett hittades ingen större statistisk signifikans i resultaten. Det enda som gav riktigt utslag som betydelsegivande var etnicitet hos författaren. *Yasmine* som enda icke-nordiska namn bedömdes alltså annorlunda än de andra. Tittar man på de enskilda frågorna kan man se att hon ofta får höga betyg av både kvinnliga och manliga bedömare.

5. Diskussion

Undersökningen visade, till att börja med, inga stora skillnader, vare sig när det gäller bedömningen av de enskilda namnen, kvinnliga och manliga skribenter eller kvinnliga och manliga informanter. Det enda som gav statistisk signifikans var faktorn etnicitet hos författaren. Dock kan man ändå se tendenser i resultaten, både vad gäller faktorer hos skribent och läsare, och dessa kommer diskuteras mer utförligt nedan. I stort sett är det dock svårt att dra några slutsatser av de resultat som framkom från studien.

Nedan kommer jag redogöra för resultaten efter de faktorer som kan ha påverkat. Dessa kommer också att relateras till de resultat som Einarsson (1979) respektive Miller och McReynolds kom fram till i sina studier (Miller & McReynolds 1973, referat i *Könsroller och språk 3* 1979).

5.1 Skillnader mellan kvinnliga och manliga bedömare

5.1.1 Lojalitet till sitt eget kön

På grund av den ojämna fördelningen av manliga bedömare (som var relativt få) över de olika namnen är det inte helt lätt att jämföra hur ett visst namn bedömts av kvinnor respektive av män. Dock bedömdes namnen *Yasmine* och *Martina* av ganska många både män och kvinnor. Tittar man på dessa namn kan man se en tendens till lojalitet till sitt eget kön. Exempelvis fråga 1., som gäller författarens språk, får *Yasmine* inte bara marginellt högre betyg än samtliga andra författarnamn, utan hon bedöms ytterligare högre av kvinnor än av män, likaså *Martina*. Om man trots den ojämna fördelningen av manliga bedömare tittar på varje namn, ser man också att det enda namnet som givits högre betyg av män än kvinnor är *Matthias*. I de frågor som bedömer argumentationen i texten går det inte att urskilja några sådana lojalitetstendenser, men mönstret återkommer i frågorna om författarens engagemang och ämneskunskap: här får kvinnliga namn konsekvent högre betyg av kvinnliga bedömare, och manliga namn högre av manliga. Slutligen, i fråga 7, där författaren ska bedömas personligen, är han eller hon trevlig?, försvinner mönstret igen. Tittar man återigen på de namn där tillräckligt material finns för att möjligen kunna säga någonting om utslaget, alltså *Martina* och *Yasmine*, har tvärtom de manliga informanterna givit något högre betyg. Det handlar dock om ganska små skillnader, 0,31 för *Yasmine* och 0,82 för *Martina*. Skalan var 1-10.

Jag tror att dessa tendenser, om än svaga, faktiskt kan tyda på att man har en tendens att bedöma medlemmar av sitt eget kön högre än det motsatta. Detta både styrker och styrks av Einarssons resultat, där särskilt källans "mänsklighet" bedöms som större av både män och kvinnor om denne är av samma kön som läsaren (Einarsson 2004). Studenterna i Einarssons studie är också hårdare mot det motsatta könet när det gäller den negativa egenskapen nonchalans. Denna lojalitetsprincip beror kanske på den samhörighet de flesta antagligen känner med sitt eget kön. Den vanligaste indelning av folk man stöter på i samhället är ju man/kvinna. Det är givetvis inte säkert att alla uppfattar denna indelning som primär: invandrare kanske uppfattar den viktigaste indelningen som svensk/ickesvensk, när det handlar om ens situation och möjligheter i samhället. Jag återkommer till detta i avsnitt 5.2. Det är också tänkbart att homosexuella, exempelvis, uppfattar sexualiteten som den mest avgörande skillnaden mellan sin egen grupp och de andra, och det kan finnas andra indelningar, politiska till exempel, som för vissa uppfattas som den viktigaste. Men det väsentliga här är att ungefär hälften av samhällets individer är kvinnor och hälften män, och det är troligt att man anser att detta är den indelning man befinner sig på ena sidan av, och således tenderar att behandla de "egna" på ett annorlunda sätt.

Det är då mycket intressant att se hur detta mönster upplöses när man kommer till frågan hur trevlig skribenten verkar vara. Man kunde alltså anta att samma sak skulle visas här, men det gör det inte, i alla fall inte när det gäller de kvinnliga namnen som fått

mycket olika betyg. Flera faktorer kan vara inblandade här, vilket diskuteras närmare i avsnitt 5.3.

5.1.2 Samtliga bedömare

Om man istället för de enskilda namnen tittar på samtliga bedömare, får man fram resultat som är något mer pålitliga när det gäller den övergripande skillnaden mellan hur män och kvinnor bedömer. Det finns inte här några stora skillnader, men däremot en tendens till att kvinnor ger snällare betyg. Detta syns i frågorna om språk, engagemang och ämneskunskap. Dock har de manliga informanterna varit generösare i den sista frågan, om författarens trevlighet. Om det är så att man är mer "vänligt sinnad" sitt eget kön, som diskuterades ovan, kan detta vara orsaken till att de kvinnliga bedömarna tycks ha givit högre betyg, eftersom fler av de svarande var kvinnor, och även de flesta av de bedömda namnen var kvinnliga namn. Således är det svårt att säga något om denna tendens. En gissning är dock att man byter perspektiv när det gäller att bedöma en författare som person snarare än skribent. Kanske kommer biologiska faktorer med i bilden här – när det tydligt är människan själv som granskas kan det tänkas att man tänker sig att det är en tänkbar partner eller rival som bedöms. Därför, om man åter ser till att det faktum att de flesta bedömningarna gällde kvinnor som bedömdes av kvinnor, skulle detta kunna ha bidragit till den hårdare bedömningen från de kvinnliga testpersonerna.

Ingen av de tidigare studierna säger något om hur män och kvinnor i allmänhet bedömer olika, kanske för att det inte kommer fram några sådana skillnader, och det är möjligt att det inte heller är någon särskilt intressant fråga om man inte också tar med i beräkningen om det är en man eller en kvinna som blir bedömd. Om man däremot tittar på interaktionistiska studier över *talat* språk finns det mycket forskning om hur män och kvinnor beter sig olika i talsituationen, både när det gäller vad som sägs och hur man beter sig mot den andre eller de andra. Sådana studier visar att män och kvinnor har olika sätt att ge feedback, avbryta andra talare, ge komplimanger osv. (Meshtrie m fl 2000). Bland de skillnader som hittats finns bland andra att män pratar mer, avbryter oftare och ger mindre feedback i en konversation medan kvinnor exempelvis ger fler komplimanger och använder fler s.k. tvekord, som "kanske", "jag tror" osv. Detta gäller alltså talat språk, men det är värt att nämna, för det är ju möjligt att man även när man läser en text går igenom motsvarande procedurer. Givetvis kan man ju inte t ex avbryta i en text, men när man läser reagerar man ju på den information man får – man kan hålla med författaren, tycka annorlunda, tvivla på sanningshalt och motiv och i allmänhet bilda uppfattningar om både text och författare. Resultaten av denna studie antyder att även när det gäller skriftspråk är kanske kvinnors "tysta feedback" mildare. Jag skulle dock tro att skillnaden mellan det som pågår i läsarens huvud när han eller hon läser en text är betydligt mindre än de skillnader som visar sig i en aktiv konversation, eftersom läsaren inte behöver anpassa sig till några normer.

5.2 Etnicitet hos skribenten

Enligt den statistiska signifikansanalysen var den viktigaste faktorn skribentens etnicitet när det gäller bedömningen av text och författare. Man får ta med i beräkningen att det bara var ett utländskt kvinnonamn som fanns med i studien. Hade det även funnits med ett mansnamn kunde resultatet kanske ha sett annorlunda ut, men det vi kan se av dessa resultat är att *Yasmine* bedöms annorlunda än de svenskklingande namnen. Den skillnad som syns är att *Yasmine* i regel fått högre betyg än de övriga. Till att börja med anses hon ha bäst språk, även om det är med ytterst liten marginal framför Martina. På den andra frågan, där texten ska bedömas utifrån saklighet respektive känslomhet, hamnar *Yasmine* ungefär i mitten. Det intressanta är att de som bedöms som mer sakliga än *Yasmine* är de båda mansnamnen, medan alla kvinnonamn bedöms som mer känslamma. I denna fråga är det inte självklart vilken egenskap som bör anses som mest fördelaktig – det är ju en argumenterande text, så även om egenskapen "saklig/torr" kan låta trist är det kanske bättre än att vara för känslom. Om det faktiskt

är så att det eftersträvansvärda vore att hamna någonstans i mitten hamnar *Yasmine* åter på en bra plats. Likaså på de frågor som rör argumentation och engagemang har informanterna givit *Yasmine* högre betyg än de andra.

Jag kan se två tänkbara anledningar till att *Yasmine* behandlas annorlunda än de svenska skribenterna. Båda utgår från att läsaren har uppfattat att skribenten är av utländsk härkomst. För det första är texten kvalitetsmässigt god, och om man gissar att skribenten möjligen inte har svenska som modersmål kanske man tycker att hon behärskar språket bättre än man förväntat sig – den stereotypiska icke-svensken anses antagligen vara första generationens invandrare och därmed inte ha svenska som förstaspråk. Därför bedöms *Yasmine* på en skala som har mindre krav för än de skribenter som läsaren utan att reflektera antar vara svenska. Den andra orsaken till *Yasmines* höga betyg kan vara en önskan att inte visa sig rasistisk eller fördomsfull – man vill inte riskera att döma ut henne eftersom hon (antagligen) inte är av svenskt ursprung och därför särbehandlas hon positivt. På den sista frågan, som inte handlar om författaren i förhållande till texten, finns inga tecken på sådan särbehandling (*Yasmine* får förhållandevis låga betyg) vilket i så fall kan bero på att det som bedöms inte längre är något där de svenska skribenterna jämfört med *Yasmine* förväntas ha ett försprång.

Det hade varit intressant om man hade haft information även om informanternas etnicitet, för att se om samma samhörighetsmönster hade visat sig som när man tittar på författarens respektive läsarens kön. Det var dock inte möjligt att göra detta i denna undersökning (se avsnitt 3.6.2).

5.3 Skribentens kön

När man tittar på skillnader mellan manliga och kvinnliga skribenter och hur de bedömts olika är det dumt att bortse från kön även hos bedömare, eftersom det som diskuterats ovan tycks vara faktorer som samspelar. Men jag ska ändå nämna något om de skillnader som framkom om man ser till samtliga informanternas bedömning av de kvinnliga och de manliga namnen.

Till att börja med syns ingen direkt skillnad mellan de båda könen när det gäller de kvalitetsmässiga frågorna om texten, dvs. de som gäller språk och argumentation. När det däremot gäller textens saklighet framkommer ett tydligt mönster: Matthias och Börjes text anses mest saklig eller "torr", medan de som läst en text av en av de förmodat kvinnliga författarna har bedömt denna som mer känslös. Det visar tydligt vilken föreställning det finns om mäns och kvinnors sinnelag. De frågor som bedömer engagemang och insatthet syns inte något mönster, men på den sista frågan, om författarens trevlighet, får Börje högst betyg, följt av Matthias. Det är svårt att gissa varför. Kanske kan det vara så att medan jämställdheten gått framåt de senaste decennierna vad gäller tron på män och kvinnors kompetens, om man t ex. jämför resultaten från Miller & MacReynolds (1973) med de från Einarsson (1979), är fortfarande den grundläggande inställningen till mäns och kvinnors personliga egenskaper ungefär densamma?

Tar man åter hänsyn till bedömarnas kön kan man, som jag nämnde ovan, se att lojalitetsmönstret upplöses just i denna sista fråga. Det kan kanske bero på att när det handlar om en sådan personlig egenskap som trevlighet, är det inte längre bara en fråga om vi-och-de: när sådana egenskaper ska bedömas hos en person av motsatt kön ser man det kanske som en utvärdering av en eventuell partner. Men även med detta i beräkningen går det inte att se något annat mönster i bedömningen än att de manliga skribenterna bedöms högre än de kvinnliga.

5.4 Skribentens ålder

De namn som användes i studien var typiska för olika åldersgrupper. Börje och Birgitta är typiska för personer som är runt 50 år, med ganska stora marginaler både upp och ned i åldrarna, medan de övriga svenska namnen knappast är vanliga bland personer som är äldre än ungefär 30 år. Vad gäller Yasmine är detta inte ett vanligt svenskt namn men troligt är att det uppfattas som en yngre kvinna. Åldersfaktorn gav dock inget resultat: inga frågor visar att Börje och Birgitta behandlas annorlunda än de andra namnen. Detta kan bero på att de andra faktorerna, som kön och etnicitet, anses som mer avgörande. Det kan också vara så att texten tyder på att skribenten åtminstone inte är i tjugooårsåldern, eftersom författaren visar stor insikt i skolvärlden och torde ha varit engagerad inom skolan ett antal år. Således avslöjar texten kanske mer än namnet om författarens ålder.

5.5. Enskilda namns påverkan på bedömningen

Förnamn avslöjar, som vi konstaterat, olika saker om en människa, som ålder, kön och etnicitet. Dessa avslöjanden kan givetvis vara falska, som att yngre personer kan ha namn typiska för äldre, att vissa förnamn inte är könsspecifika eller att barn till svenska föräldrar kan ha utländskt klingande förnamn. Oftast stämmer det dock att *Helga* är gammal och kvinna medan *Robin* antagligen är en ganska ung man, så det är inte konstigt att man drar dessa slutsatser när man hör namnet. I kombination med efternamn kan man få ännu mer information, då vissa efternamn är vanliga bland vissa samhällsklasser eller har en viss geografisk utbredning.

Men frågan är hur det enskilda namnet påverkar hur en person uppfattas? Ett namn har ofta specifika konnotationer för en person, som beror på sådana saker som om man känner någon som heter så, och vad man tycker om den. Men ett namn kan också ha mer allmänna konnotationer som är gemensamma för de flesta inom en socialgrupp eller ett helt språksamhälle, inte bara för en individ. Dessa uppfattningar om namn måste då, med vissa undantag, bero på namnets fonologi. Mellan två namn med samma geografiska, sociala och åldersmässiga utbredning är fonologin det enda som skiljer dem åt.

Förstudien som gjordes till denna uppsats (se kapitel 2) bekräftade att vissa namn generellt anses som "sötare" än andra, och detta enligt vissa fonologiska regler som att sonoranter och främre vokaler bidrar till att ett flicknamn anses "sött" medan obstruenter och bakre vokaler anses mindre "sött".

Perfors studie om namn visade ett annat intressant resultat, nämligen att hur attraktiv en person uppfattas när man ser en bild påverkas av förnamnets fonologi. Perfors huvudsakliga resultat var att vokalen i den betonade stavelsen var betydelsefull: en bakre vokal höjde en kvinnas attraktivitet medan en främre höjde en mans (Perfors 2004). Dessa resultat hade inte kommit fram när denna studie genomfördes, och då alla namn jag valde ut råkade vara sådana med främre vokaler, utom *Börje* vars ö-vokal är central, går det inte att titta på skillnaden mellan namn med "positiva" och "negativa" vokaler. Just i den sista frågan hade det varit intressant, om det nu är så att bedömningen av en persons trevlighet har något att göra med bedömningen av möjlig partner (eller rival?). Man kan ju se att Börje och Matthias, som alltså är de fall där det enligt Perfors är positivt med främre vokal, just är de som får högst betyg, men jag tror att det är för många faktorer inblandade för att det ska vara avgörande här. Dessutom är det inte alls säkert att samma fonologiska regler för attraktivitet gäller för svenska som i den engelskspråkiga kultur där Perfors studie utfördes. Vad som däremot är generellt över språk är den symboliska "storleken" hos vokaler, där främre vokaler anses som "små" och bakre som "stora".

Perfors skriver (2004) att detta kan vara betydelsefullt för attraktiviteten, och gissar att en orsak kan vara att en "liten" vokal som den betonade i ett mansnamn och en "stor" i ett kvinnonamn s.a.s. balanserar personen, det kanske associerar till annars atypiska egenskaper, när det gäller stereotyper, som styrka hos kvinnan och mildhet hos mannen.

Trots att det inte av denna studie går att dra några slutsatser om enskilda namns påverkan tror jag dock att det faktiskt är en viktig faktor vid bedömandet av människor, både med hänseende till eventuella kulturella attityder till namns fonologi och personliga attityder till enskilda namn, i synnerhet i sådana situationer när det enda kända om en person är hans eller hennes namn.

5.6 Sammanfattning av diskussionen

Denna studie har bekräftat att en persons namn spelar en viss roll när hans eller hennes språk och person ska bedömas och ingen annan information ges. Om det bara är indirekt, och det egentligen bara är den stereotyp (yngre man, medelålders kvinna, utländsk kvinna etc.) som namnet signalerar som bedöms, eller om det enskilda namnet, med personliga associationer och/eller fonologiska egenskaper, också påverkar, går inte att ge ett definitivt svar på men det verkar troligt att alla dessa faktorer spelar in, liksom faktorer hos bedömaren, som kön och attityder. Läser man en text skapar man sig en bild av dess skribent, i synnerhet om man, som testpersonerna i denna studie, tvingas till att fundera över det. Denna bild påverkar sedan den uppfattning man får av både text och skribent.

6. Möjlig fortsättning på studien

Efter att ha skrivit denna uppsats och tagit hänsyn till de begränsningar som finns hos metoden (se avsnitt 3.6), vore det intressant att upprepa studien i ett större format. En liknande studie, fast med fler testpersoner och möjligen från fler åldersgrupper, skulle eventuellt kunna generera mer pålitliga och kanske även mer lättolkade resultat. Med utgångspunkt från Perfors studie över fonologins betydelse för uppfattning av namn (Perfors 2004), skulle man också kunna använda manliga och kvinnliga namn med mer eller mindre "attraktiv" fonologi.

7. Sammanfattning av studien

Många faktorer påverkar hur en människa bedöms även i en situation när hon inte är närvarande och allt som är känt om henne är namnet. I denna studie fick en grupp informanter bedöma en och samma text, men de fick olika uppgifter om vem som skrivit texten. De namn som stod som författare till texten var typiska för män/kvinnor, äldre/yngre eller svensk/utländsk. Även namn som enligt en förstudie bedömts som "söta" eller "inte söta" var med när de gällde namn som annars var lika så tillvida att de var typiska för yngre, svenska kvinnor.

Informanterna fick bedöma både text och författare på några olika punkter, som språk, argumentation och trevlighet. Resultatet visade inga stora skillnader men flera intressanta tendenser, som att de som trodde att de bedömde en manlig skribent var mer benägna att bedöma honom som trevlig eller tillmötesgående jämfört med de som trodde att de bedömde en kvinna. Det gick också att se att skribenten med utländskt klingande namn i allmänhet bedömdes generösare än de övriga på de flesta punkter.

8. Referenser

- Abelin, Åsa. 1999. *Studies in Sound Symbolism*. Göteborg: Göteborg University, Department of Linguistics.
- Coupland, Nikolas & Jaworski, Adam. 1997. *Sociolinguistics – a Reader and Coursebook*. London: MacMillan Press Ltd.
- Einarsson, Jan. 1979. "Två roller söker sina egenskaper. En pilotstudie". i *Könsroller i språk 3*. Uppsala: FUMS.
- Einarsson, Jan. 1984. *God morgon pojkar och flickor*. Malmö: Liber Förlag.
- Einarsson, Jan. 2004. *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Hewstone, Miles & Giles, Howard. 1997. "Social Groups and Social Stereotypes", i Coupland, N & Jaworski, A (red.), *Sociolinguistics – a Reader and Coursebook 21*, 270-283.
- Meshtrie, Rajend, Joan Swann, Andrea Deumert & William Leap. 2000. *Introducing Sociolinguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Perfors, Amy. 2004. *What's in a name? The effect of sound symbolism on facial attractiveness*.
<http://www.mit.edu/~perfors/hotornot.pdf>
<http://www.mit.edu/~perfors/hotornot.htm>
- Svenska namn*, <http://www.svenskanamn.se>
- Wolfram, Walt & Fasold, Ralph W. 1997. "Field Methods in the Study of Social Dialects", i Coupland, N & Jaworski, A (red.), *Sociolinguistics – a Reader and Coursebook 9*, 89-115.

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1: Resultat från förstudien om namn

Tabellen nedan visar resultaten för hur söta olika namn ansågs vara. Kolumnen *30-* visar resultaten enbart för de informanter som var under 30 år, medan *snitt* visar resultatet för samtliga informanter. *M* står för manliga och *f* för kvinnliga informanter.

namn	snitt	m	f	30-
My	6,69	7,63	6,48	6,55
Tilda	6,20	6,29	6,14	6,43
Emelie	6,17	6,50	5,85	6,07
Moa	5,97	5,38	6,11	6,10
Yasmine	5,71	6,50	5,36	6,37
Nathalie	5,58	5,50	5,48	6,14
Miranda	5,44	5,13	5,48	5,90
Matilda	5,06	4,13	5,22	5,62
Johanna	4,97	5,25	5,04	4,48
Sara	4,64	5,50	4,37	4,31
Fredrika	3,83	4,63	3,81	3,76
Therese	3,75	4,13	3,63	3,55
Rebecka	3,72	4,38	3,44	3,83
Martina	3,17	3,75	3,07	3,41
Birgitta	1,64	1,88	1,44	1,59

9.2 Bilaga 2: Texten som bedömdes i studien

Följande text bedömdes av informanterna i studien, dock med olika författarnamn. Detta är en bearbetad och förkortad version av en autentisk debattartikel med samma rubrik, som skrev av Tomas Johansson, ordförande i Friskolornas riksförbund och publicerades i landsortspress hösten 2003.

Debattartikel införd i landsortstidningarna under september 2003

”Öka friheten för alla skolor”

av Birgitta Johansson

Den svenska skolan har under det senaste decenniet gått mot ökad valfrihet. Möjligheten att kunna välja en friskola eller en annan kommunal skola än den som ligger närmast är något som elever uppskattar. Denna utveckling är ett viktigt led i strävan att inspirera och motivera landets skolor att ständigt åstadkomma en högre kvalitet och att alltid ha elevens bästa för ögonen. På friskolorna har detta hela tiden varit självklart, vi måste förtjäna våra elever varje dag för att behålla dem. Jag tycker att det är glädjande att det synsättet idag även finns på många kommunala skolor.

På friskolorna har vi kommit långt bland annat när det gäller elevinflytande och föräldraengagemang. Jag är övertygad om att de kommunala skolorna har mycket att lära av denna utveckling. Det är därför lätt att bli upprörd av Skollagskommitténs förslag till ny skollag. I förslaget vill kommittén likställa kommunala skolor och friskolor. Så långt är allt gott och väl. Men detta ska – enligt kommittén – tydligen inte ske genom att de kommunala skolorna blir friare utan genom att *friskolornas* frihet minskas!

Det är ett stort steg bakåt för skolutvecklingen i vårt land.

Ökad centralstyrning

Med Skollagskommitténs förslag skapas en skola med alldeles för mycket detaljstyrning. I och med detta förloras möjligheterna för skolorna att själva forma sin verksamhet utifrån givna mål. Detta sker på bekostnad av elevernas bästa och skolans möjlighet till utveckling.

Kommitténs förkärlek för centralstyrning märks t ex av förslaget där man vill styra upp vem som ska anställas som lärare och kraven på behörighet. Det är självklart att examen från en lärarhögskola ska vara det normala, men vi måste vara öppna för att även andra vägar in i yrket kan vara möjliga. Inom friskolans värld måste vi varje dag visa eleverna att de gjort ett klokt val. Naturligtvis innebär det att vi då prioriterar goda ledare och pedagoger.

Rädsla för fria skolor

Ett av de mest anmärkningsvärda – om än inte avgörande – påhittet från Skollagskommittén är att våra skolor ska kallas "enskilda" istället för "fristående". Friskolor är ett väl etablerat och känt begrepp, ett slags kvalitetsstämpel. Det kan väl ändå inte vara skälet till att kommittén vill byta ut namnet?

Birgitta Johansson

9.3 Bilaga 3: Tabeller

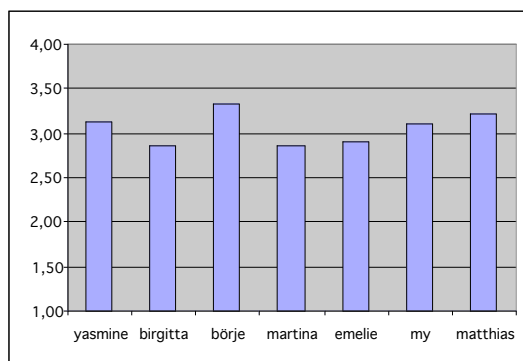
Nedan visas samma diagram som i 4.1, fast utan de kolumner som visar manliga respektive kvinnliga bedömare.

fråga 1: Anser du att texten är välskriven, dvs. använder författaren god svenska?

Yasmine	4,40
Birgitta	4,30
Börje	4,33
Martina	4,39
Emelie	3,95
My	4,10
Matthias	4,15

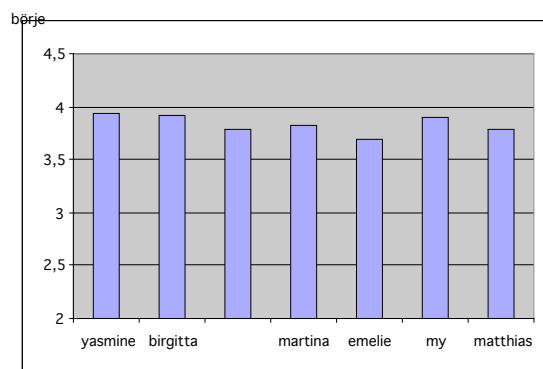
fråga 2: Textens ton: tycker du att texten är mer saklig/torr eller mer känslösam/engagerad?

Yasmine	3,13
Birgitta	2,85
Börje	3,33
Martina	2,85
Emelie	2,90
My	3,10
Matthias	3,21

fråga 3: Hur bra tycker du att författarens argumentation är?

Yasmine	3,93
Birgitta	3,93
Börje	3,79
Martina	3,83
Emelie	3,68
My	3,90
Matthias	3,79

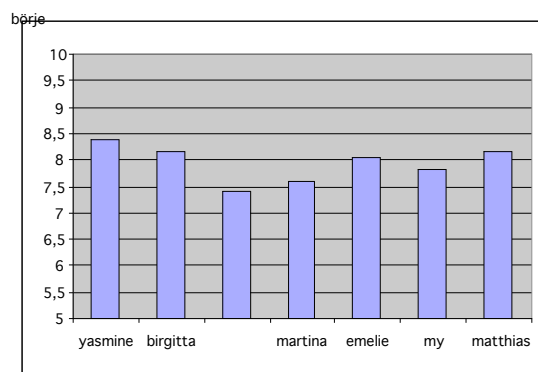

fråga 4: Hur pass tydlig tycker du att författarens argumentation är?

Yasmine	3,37
Birgitta	3,07
Börje	3,21
Martina	3,05
Emelie	3,00
My	3,28
Matthias	3,21

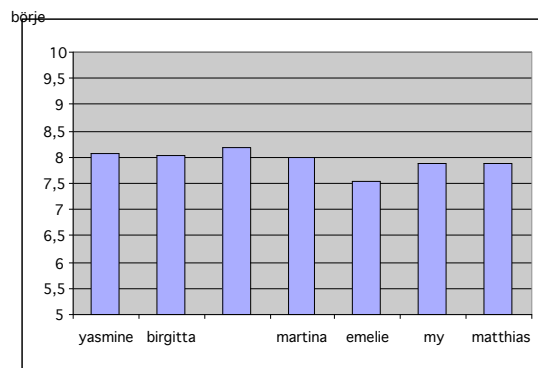
fråga 5: På en skala av ett till tio, hur engagerad tycker du att författaren verkar vara?

Yasmine	8,38
Birgitta	8,15
Börje	7,41
Martina	7,59
Emelie	8,05
My	7,81
Matthias	8,17

fråga 6: På en skala av ett till tio, hur insatt i ämnet verkar författaren vara?

Yasmine	8,07
Birgitta	8,04
Börje	8,18
Martina	8,00
Emelie	7,54
My	7,89
Matthias	7,87

**fråga 7: Av texten att döma, verkar författaren vara tillmötesgående/trevlig?
(Skala ett - tio, ju högre desto trevligare)**

Yasmine	6,59
Birgitta	6,73
Börje	7,27
Martina	6,73
Emelie	6,51
My	6,70
Matthias	7,07